

Mittarit opiskelijoiden elämänlaadusta ja sijoittumisesta

- käsikirja mittareiden käyttöön

Mittarit opiskelijoiden elämänlaadusta ja sijoittumisesta - käsikirja mittareiden käyttöön

Marjut Huttunen (toim.)

Kehittämisryhmä:

Ammatillisten erityisoppilaitosten kumppanuusverkoston laatutyöryhmä

Aitoon koulutuskeskus: Marita Sarkola
Ammattiopisto Luovi: Marjut Huttunen
Bovallius ammattiopisto: Matti Virtala
Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskus: Helmi Sirkiä
Keskuspuiston ammattiopisto: Tarja Heikkinen
Kiipulan ammattiopisto: Petteri Ora
Helsingin Diakoniaopisto: Soili Jaarinen

Marraskuu 2013

Sisällys

1 Käsikirjan tavoitteet	4
2 Ammatillisen erityisopetuksen vaikuttavuutta kuvaavien mittareiden kehittäminen	4
2.1 Perustelut mittareiden kehittämiselle.....	4
2.2 Kehittämiskumppanuudet	5
2.2.1 Kansallinen kehittämisen koordinointi.....	5
2.2.2 Eurooppalainen kehittämissyhteistyö	6
3 Ammatillisen erityisopetuksen vaikuttavuutta kuvaavien mittareiden kehittämistyö	6
4 Opiskelun vaikutus opiskelijoiden elämänlaadun muuttumiseen	8
4.1 QOLIS-elämänlaatumittari ja – kysely	8
4.2 QOLIS-elämänlaatykselyn selkokieliversio.....	9
4.3 QOLIS-elämänlaatukselyn tekeminen ja QOLIS-elämänlaatumittarin tuottaminen	9
4.4 Ohjeita QOLIS-elämänlaatukselyn toteuttamiseen	10
4.5 QOLIS-elämänlaatumittarin tulosten tulkinta ja esimerkki tuloksista.....	11
5 Opiskelijoiden sijoittuminen koulutuksen päätyttyä	12
5.1 Sijoittuminen koulutuksen päätyttyä -mittari ja kysely.....	12
5.2 Sijoittumiskyselyn tekeminen ja mittarin tuottaminen.....	14
5.3 Sijoittuminen koulutuksen päätyttyä -mittarin tulosten tarkastelu ja esimerkki tuloksista.....	15
6 AMEO-mittariportaali.....	16
7 Ammatillisen erityisopetuksen vaikuttavuutta kuvaavien mittareiden käyttö.....	17
8 AMEO-portaalin liittyminen ja portaalista saatavien tietojen käyttösäännöt	18
9 Liitteet.....	18
9.1 Liite 1: AMEO-mittarit (versio 19.9.2013)	18
9.2 Liite 2: QOLIS-elämänlaatukselyn kysymykset osamittareittain (versio 05/2013).....	18

1 Käsikirjan tavoitteet

Käsikirjassa esitellään kaksi eri mittaria, jotka kuvaavat ammatillisen erityisopetuksen vaikuttavuutta. Mittarit ovat opiskelijoiden elämänlaadun muuttumista mittaava QOLIS-elämänlaatumittari ja sijoittuminen koulutuksen päätyttyä -mittari. Lisäksi esitellään kyselyt, joilla nämä mittaritiedot tuotetaan. Mittarit on otettu käyttöön ammatillisten erityisoppilaitosten kumppanuusverkoston (AMEO-verkosto) laatutyöryhmässä mukana olevissa oppilaitoksissa. Käsikirjassa esitellään myös muita kehitteillä olevia AMEO-mittareita ja AMEO-mittariportaali, johon edellä mainituista kyselyistä saadut tiedot siirretään. Portaalista saa oppilaitoskohtaiset mittaritiedot ja koulutuksen järjestäjien keskeiset vertailutiedot.

Käsikirjan tavoitteena on edistää AMEO-mittareiden käyttöönottoa koulutusorganisaatioissa, joissa opiskelee erityistä tukea tarvitsevia nuoria ja aikuisia. Käsikirjasta hyötyvät myös ammatilliset erityisoppilaitokset, nivelvaiheiden koulutuksen ja ammatillisen kuntoutuksen toimijat, kuten nuorten työpajat ja työkeskukset.

Mittarit tuottavat tietoa

- organisaation suorituskyvystä ammatillisen erityisopetuksen palveluiden tuottajana opiskelijoiden näkemyksenä
- ammatillisen erityisopetuksen vaikuttavuudesta opiskelijoille
- toiminnan kehittämiseen ja parhaiden toimintamallien ja -tapojen määrittämiseen ja käyttöönottoon.

2 Ammatillisen erityisopetuksen vaikuttavuutta kuvaavien mittareiden kehittäminen

2.1 Perustelut mittareiden kehittämiselle

Ammatillisten erityisoppilaitosten kumppanuusverkostossa (AMEO-verkosto) on vuodesta 2009 lähtien tehty suunnitelmallista kehittämistyötä laadunhallinnassa ja laadun jatkuvassa parantamisessa. Tähän kehittämistyöhön sisältyy yhteisten, ammatilliseen erityisopetukseen soveltuvien vaikuttavuusmittareiden (AMEO-mittarit) kehittäminen ja käyttöönotto.

Perustelut AMEO-mittareiden kehittämiselle ovat

- Monipuolinen ja säännöllisesti kerätty tieto on osa toimivaa laatu-/toimintajärjestelmää, samoin kuin tiedon hyödyntäminen toiminnan arvioimisessa ja kehittämisessä.
- Ammatillisen koulutuksen lainsäädäntö määrää, että koulutuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa koulutusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Ammatillisen koulutuksen laatustrategiassa vuosille 2011–2020 todetaan, että koulutuksen ohjauksen ja päätöksenteon tulee perustua kaikilla tasoilla luotettavaan ja monipuoliseen tulos- ja arviointitietoon sekä muuhun tietoperustaan ja että koulutuksen laadun tulee olla läpinäkyvää ja perustua julkisiin tulostietoihin.
- Ammatillisen koulutuksen järjestäjät tarvitsevat tietoa opiskelijoista, joiden koulutus annetaan ammatillisena erityisopetuksena.
- Ammatillisilla erityisoppilaitoksilla on ollut käytössä vaikuttavuutta kuvaavia mittareita, mutta tiedonkeruu ja tiedon tuottaminen ei ole tapahtunut yhteisesti määritetyin menetelmin ja mittareiden

laskentatavoin. Poikkeuksena tästä ovat seurantatiedot (esimerkiksi opiskelijamäärä, ammatillisen erityisopetuksen perusteet ja opiskelijaluokitus), jotka tuotetaan eri viranomaisten, kuten Opetushallituksen tai Tilastokeskuksen ohjeiden mukaisesti.

- Ammatillisen erityisopetuksen kehittämisen tueksi tarvitaan tietoa ammatillisen erityisopetuksen koulutus-, ohjaus- ja tukipalveluiden tuottamista vaikutuksista. Näin on mahdollista arvioida sekä koulutuksen järjestäjän suorituskykyä että koulutuksen tuottama lisäarvo opiskelijoille ja eri sidosryhmille ja määrittää parantamiskohteita ja kehittämistarpeita.

2.2 Kehittämiskumppanuudet

Käsikirjassa kuvatut AMEO-mittarit ja -mittariportaali on kehitetty kansallisena ja osin myös eurooppalaisena yhteistyönä.

Kehittämiskumppanit ovat

- ammatillisten erityisoppilaitosten kumppanuusverkosto ja oppilaitosten henkilöstö, joka on osallistunut mittareiden pilotointeihin ja käyttöönottoon
- ammatilliset oppilaitokset, jotka ovat osallisina Ammattiosaamisen kehittämissyöryksen, AMKE ry:n mittariportaalityöryhmässä
- AMKE ry:n AMKE-mittariportaalityöryhmä
- Vejex Oy
- European Platform for Rehabilitation (EPR), EPR:n Outcome Measurement työryhmä
- YTY-hankkeen kautta mukaan tulleet yhteistyöoppilaitokset ja muut tahot, kuten työpajat.

2.2.1 Kansallinen kehittämisen koordinointi

AMEO-mittareiden ja -mittariportaalin kehittämistyötä on koordinoinut AMEO-verkoston laatutyöryhmä, jonka jäsenet ovat

- Aitoon koulutuskeskus: Anne Salmela (31.7.2013 saakka) ja Marita Sarkola 15.8.2013 alkaen
- Ammattiopisto Luovi: Marjut Huttunen, puheenjohtaja, AMKE-mittariportaalityöryhmän jäsen ja EPR-yhteyshenkilö
- Bovallius ammattiopisto: Matti Virtala (vuorotteluvapaa 1.9.–31.5. 2013, sijaisena Pasi Eskola)
- Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskus: Helmi Sirkiä
- Keskuspuiston ammattiopisto: Samuli Sollo (31.7.2013 saakka) ja Tarja Heikkinen (1.8.2013 alkaen)
- Kiipulan ammattiopisto: Rauno Konttila (vuorotteluvapaa 1.1.–31.12.2013, sijaisena Petteri Ora)
- Helsingin Diakoniaopisto: Soili Jaarinen

Laatutyöryhmän tehtäviin on sisältynyt

- mittareiden määrittäminen yhteistyössä AMEO-verkoston muiden työryhmien ja verkoston oppilaitosten kanssa, mittariselosteiden laatiminen sekä yhtenäisen tiedonkeruun ja tulosten raportoinnin suunnittelu

- mittareiden pilotoinnin ja käyttöönoton suunnittelu ja toteutus AMEO-kumppanuusverkoston oppilaitoksissa ja YTY-hankkeen kautta osallistuneissa ammatillisissa oppilaitoksissa
- AMEO-mittariportaalin suunnittelu ja käyttöönotto. Portaalin toteutuksen on tehnyt Vejex Oy, joka on toteuttanut myös AMKE-mittariportaalin (<http://www.amke.fi/www/fi/palvelut/portaali.php>).

Kehittämistyötä tehdään AMEO-verkoston johtoryhmässä hyväksytyin toimintasuunnitelman mukaisesti ja lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamien YTY-hankkeiden hankesuunnitelmien mukaisesti. Ensimmäinen YTY-hanke toteutettiin 1.11.2011–31.3.2013 ja käynnissä on jatkohanke, jonka toteutusaika on 1.12.2012 - 30.6.2014.

YTY-hankkeessa yhteistyökumppaneita AMEO-mittareiden pilotoinnissa ja käyttöönoton suunnittelussa ovat olleet Helsingin Diakoniaopisto, Kainuun ammattiopisto, Oulun seudun ammattiopisto, Savon ammatti- ja aikuisopisto sekä Puustellin työkyä ja Sovatek-säätiö Jyväskylästä ja Siltavalmennus ry Tampereelta (tilanne syyskuu 2013).

2.2.2 Eurooppalainen kehittämissyhteistyö

QOLIS-elämänlaatumittari (ks. luku 4) on alun perin kehitetty Portugalissa, Centro de Reabilitação Profissional de Gaiassa (CRPG).

Vuodesta 2009 lähtien kyselyä ja mittaria sekä tulosten ja vertailutietojen esittämistapaa on kehitetty edelleen European Platform for Rehabilitation, EPR:n Outcome Measurement -työryhmässä. Kehittämistyöhön on sisältänyt kyselyn ja mittarin pilotointi sekä vertailutietojen tuottaminen ja tulosten analysointi työryhmän jäsenorganisaatioiden kesken.

Outcome Measurement -työryhmässä on edustus Irlannista, Norjasta, Portugalista, Ranskasta, Saksasta, Sloveniasta ja Suomesta. Suomesta osallisena ovat laatu-pääällikkö Marjut Huttunen ja opiskelija-asiainpääällikkö Riina Karvonen Luovista.

Vuonna 2012 tehtiin QOLIS-elämänlaatumittarin luotettavuustestaus ja tuotettiin QOLIS-manuaali: QOLIS-manual for administration: Benchmarking the Quality of Life impact of Vocational Rehabilitation Services.

3 Ammatillisen erityisopetuksen vaikuttavuutta kuvaavien mittareiden kehittämistyö

Taulukossa 1 on yhteenveto ammatillisen erityisopetuksen vaikuttavuutta kuvaavista AMEO-mittareista. Nämä mittarit ovat yhteismitallisia kaikissa AMEO-verkoston oppilaitoksissa, jotka ovat osallisena AMEO-verkoston laatu-työryhmässä. Liitteessä 1 on lisäksi tarkemmat tiedot mittareista, esimerkiksi tiedonkeruutapa ja mittareiden laskentatavat ja -kaavat (Liite1: AMEO-mittaristo).

Mittareiden määrittämisessä ja käyttöönotossa on huomioitu ammatillisen peruskoulutuksen tulorahoitusmittarit ja AMKE-mittariportaalin mittarit.

Taulukko 1: Ammatillisen erityisopetuksen vaikuttavuutta kuvaavat AMEO-mittarit

Mittari	Mittausväline	Lisätietoja
Opiskelijoiden elämänlaadun muuttuminen	QOLIS-elämänlaatukysely	ks. luku 4
Opintojen kesto	Opiskelijahallinto-ohjelma	Tieto kerätään ammatillisen peruskoulutuksen valmentava I ja II -koulutuksista sekä tutkintotavoitteisista koulutuksista
Opintojen läpäisy	Opiskelijahallinto-ohjelma	Tieto kerätään ammatillisen peruskoulutuksen tutkintotavoitteisista koulutuksista
Oppilaitoksesta eroaminen	Opiskelijahallinto-ohjelma	Tieto kerätään ammatillisen peruskoulutuksen valmentava I ja II sekä tutkintotavoitteisista koulutuksista
Opiskelijoiden sijoittuminen koulutuksen päätyttyä	Puhelinhaastattelu/kysely	ks. luku 5

AMEO-verkostossa käytössä olevat taustamuuttujat ovat:

- opiskelijan tunnistetieto
- ikä ja sukupuoli
- ammatillisen erityisopetuksen peruste ja opiskelijaluokitus (opiskelijaluokitus on käytössä ammatillisissa erityisoppilaitoksissa)
- oppilaitos ja opetuspiste, esimerkiksi toimipaikka, toimipiste tai yksikkö
- koulutus tai tutkinto, esimerkiksi valmentava I, valmentava II ja tutkinnot tutkinnoittain

Taustatietojen liittäminen mittareissa, joihin tieto kerätään kyselyillä, tehdään seuraavasti:

- tiedot siirretään opiskelijahallinto-ohjelmasta
- tiedot näkyvät tuloksissa, mutta eivät vastaajalle itselleen.
- taustatietojen linkittämisestä kyselyyn informoidaan kyselyyn vastaajia sähköpostiviestissä. Samalla tiedotetaan luottamuksellisuudesta ja tietosuojasta sekä henkilötietojen käsittelyn tarkoituksesta. Henkilöstötietoja tarvitaan tilastoinneissa ja tutkimuksissa, mutta siten, että opiskelijoiden tunnistettavuus poistetaan raporteista ja selvityksistä.

Koulutuksen järjestäjät voivat harkita, mitä taustamuuttujia ottavat käyttöön. Laaja taustamuuttujien käyttö mahdollistaa kuitenkin erilaisten esimerkiksi sijoittumiseen vaikuttavien tekijöiden analysoinnin.

4 Opiskelun vaikutus opiskelijoiden elämänlaadun muuttumiseen

Ammatillisen erityisopetuksen tavoitteena on tukea erityistä tukea tarvitsevia nuoria ja aikuisia koulutusprosessin kaikissa vaiheissa, sisältäen työelämään, jatko-opintoihin tai muuhun opiskelijalle soveltuvaan jatkosijoittumisvaihtoehtoon siirtymisen.

Opiskelijoiden elämänlaadun muuttumisen mittaaminen ja tulosten arvioiminen mahdollistaa ammatilliselle erityisopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen ja opiskelijoiden yksilöllisten opintopolkujen arvioimisen. Lisätietoa tuo tulosten yhdistäminen esimerkiksi opiskelijoiden sijoittuminen koulutuksen päätyttyä tuloksiin.

4.1 QOLIS-elämänlaatumittari ja – kysely

QOLIS-elämänlaatumittari (QOLIS = Quality of Life Impact of Services) on suunniteltu mittaamaan tietyn palvelun tai palvelukokonaisuuden vaikutusta asiakkaan elämänlaadun muuttumiseen. Samalla mittari tuottaa tietoa palvelun tuottajan suorituskyvystä asiakkaiden näkemyksenä. Oleellista on tarkastella tuloksia suhteessa siihen, mitä toimintoja palvelu tai palvelukokonaisuus sisältää ja mitä lyhyen ja pitkántähtäimen vaikutuksia niillä arvioidaan olevan.

Ammatillisessa erityisopetuksessa QOLIS-elämänlaatumittari tuottaa tietoa sekä opiskelun että siihen liittyvän ohjauksen ja tuen vaikutuksesta opiskelijoiden elämänlaadun muuttumiseen. Lisäksi saadaan tietoa koulutuksen järjestäjän suorituskyvystä koulutuspalveluiden tuottajana opiskelijoiden näkemyksenä.

QOLIS muodostuu

- QOLIS-elämänlaatukselystä (Liite 2: QOLIS-elämänlaatuksely)
- QOLIS-elämänlaatumittarista ja osamittareista (ks. taulukko 2)

Taulukko 2: QOLIS-elämänlaatumittari ja – osamittarit

Mittari	Osamittarit (taso 1)	Osamittarit (taso 2)
QOLIS-elämänlaatumittari	Henkilökohtainen kehittyminen	Ihmissuhdetaidot Itsemääräämisoikeus
	Osallisuus yhteiskuntaan	Kansalaisuus Oikeudet Työllistettävyys
	Hyvinvointi	Emotionaalinen Fyysinen Materiaalinen

QOLIS-elämänlaatukysely on Suomessa otettu käyttöön kuudessa ammatillisessa erityisoppilaitoksessa ja yhdessä ammatillisessa oppilaitoksessa. Kyselyä on lisäksi pilotoitu kolmessa ammatillisessa oppilaitoksessa ja kolmessa työpajassa (tilanne 10/2013).

Kyselyyn ovat vastanneet ammatillisessa peruskoulutuksessa opiskelevat valmentava I -koulutuksen ja tutkintokoulutusten opiskelijat opintojensa päättövaiheessa. Kyselystä on kehitteillä ns. QOLIS easy-read eli selkokieliversio (ks. luku 4.2). Tämä versio soveltuu esimerkiksi useimmille valmentava II -koulutuksen opiskelijoille.

QOLIS-elämänlaatumittari ja osamittarit muodostuvat QOLIS-elämänlaatukyselyn kysymyksistä liitteen 2 mukaisesti. Jokaiselle kyselyn 55 kysymykselle on määritetty osamittari, johon kysymys tuottaa tietoa. Kysymysten arviointiasteikko on kuusiportainen ja muotoa 1-6 (täysin eri mieltä – täysin samaa mieltä) sekä 0 (en osaa sanoa tai ei mielipidettä).

Kyselyn vastaukset siirretään AMEO-mittariportaaliin, joka muuntaa laskentakaavan mukaisesti datat QOLIS-elämänlaatumittariksi ja -osamittareiksi. Portaalista saadaan sekä oppilaitoskohtaiset että koulutuksen järjestäjätasoiset vertailutiedot. Tarpeen mukaan koulutuksen järjestäjän tulokset saadaan esimerkiksi opiskelijaryhmittäin, opetuspisteittäin tai koulutusaloittain ja tutkinnoittain koulutuksen järjestäjän omaan käyttöön.

QOLIS-elämänlaatukyselyn tekeminen ja QOLIS-elämänlaatumittarin tuottaminen prosessina on kuvattu luvussa 4.3.

4.2 QOLIS-elämänlaatukselyn selkokieliversio

QOLIS-elämänlaatukyselystä on kehitteillä ns. QOLIS easy-read kysely. Tämä versio on suunnattu opiskelijoille, joiden haasteellista vastata pitkiin kirjallisiin kyselyihin esimerkiksi oppimisvaikeuksien vuoksi. QOLIS easy-read kyselyssä on vähemmän kysymyksiä kuin QOLIS-elämänlaatukyselyssä. Arviointiasteikko on kaksiportainen (Kyllä ja Ei). Kysymykset ovat selkokielisiä ja ne voidaan tarvittaessa lukea opiskelijalle tai opiskelija voi vastata kyselyyn yhdessä huoltajiensa kanssa.

QOLIS easy-read versiota pilotoitiin toukokuussa 2013 neljässä oppilaitoksessa, Luovissa, Helsingin Diakoniasopistossa, Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskuksessa ja Keskuspuiston ammattiopistossa. Kyselyä kehitetään edelleen kokemusten perusteella ja pilotoidaan laajemmin keväällä 2014.

4.3 QOLIS-elämänlaatukyselyn tekeminen ja QOLIS-elämänlaatumittarin tuottaminen

QOLIS-elämänlaatukyselyn tekeminen ja mittarin tuottaminen prosessina on kuvattu taulukossa 4. Kuvaus on tehty opintojen päättövaiheessa (touko-kesäkuussa) tehtävän kyselyn mukaisena prosessina ja siinä on kuvattu toteutetustapa AMEO-verkostossa.

Taulukko 4: QOLIS-elämänlaatukyselyn tekeminen ja mittarin tuottaminen prosessina

Vaihe	Vaiheen tehtävät	Vastuutaho ja/tai -henkilö	Aikataulu
Kyselyn suunnittelu	1) Kyselyn kysymysten katselmointi ja kyselyn päivittäminen sähköiseen kyselyyn 2) Kyselystä tiedottaminen oppilaitosten 2a) yhteyshenkilöille 2b) johdolle, henkilöstöille ja opiskelijoille 3) Oppilaitosten yhteyshenkilöiden perehdyttäminen kyselyyn 4) Kyselyjen vastaamisessa mukana olevan henkilöstön perehdyttäminen	1, 2a ja 3) Luovin laatupäällikkö ja suunnittelija AMEO laatutyöryhmä 2b ja 4) Oppilaitoksen yhteyshenkilö (1 yhteyshenkilö/oppilaitos)	1-2) Huhtikuu 3-4) Huhtikuun loppu – toukokuun alku
Kyselyn toteuttaminen	1) Kyselyn luonti sähköisenä kyselynä 2) Kyselyn linkin lähettäminen opiskelijoiden sähköposteihin tai muuhun sovittuun osoitteeseen 3) Kyselyyn vastaamisessa ohjaaminen 4) Kyselyyn vastaamisen seuranta	1 ja 4) Luovin suunnittelija Oppilaitoksen yhteyshenkilö 2) Oppilaitoksen yhteyshenkilö 3) Oppilaitoksen luokanvalvojat tai muut nimetyt henkilöt (esim. ohjaajat)	1-2) Toukokuun puoliväli 3-4) Touko-kesäkuu (aika, jonka kysely on avoinna)
Kyselyn tulosten analysointi ja raportointi	1) Kyselyn datan siirtäminen AMEO-mittariportaaliin, josta saadaan QOLIS mittari ja osamittarit 2) Vertailutietojen tuottaminen – määrämuotoiset raportit 3) Oppilaitosten tietojen tuottaminen	1) Luovin suunnittelija Oppilaitoksen yhteyshenkilö 2) Luovin laatupäällikkö ja suunnittelija 3) Oppilaitoksen yhteyshenkilö	1-3) Kesä-elokuu
Kyselyn tuloksista tiedottaminen ja tulosten käsittely	1) Tiedottaminen AMEO johtoryhmälle 2) Tiedottaminen ja käsittely oppilaitoksissa	1) AMEO laatutyöryhmän pj 2) Oppilaitoksen yhteyshenkilö	1) Elokuu 2) Elo-syyskuu

4.4 Ohjeita QOLIS-elämänlaatukyselyn toteuttamiseen

Seuraavassa esimerkissä on kuvattu kuinka QOLIS-elämänlaatukysely on toteutettu AMEO-kumppanuusverkostossa toukokuussa 2013:

- Kysely tehtiin sähköisenä kyselynä opintojen päättövaiheessa. Vastausaikaa oli 2-4 viikkoa. Vastausaika oppilaitoksittain vaihteli johtuen mm. työpaikalla tapahtuvan oppimisen jaksojen sijoittumisesta opintojen päättövaiheeseen. Linkki kyselystä lähetettiin opiskelijoille sähköpostitse (opiskelijoiden opiskeluaikaisiin henkilökohtaisiin sähköpostiosoitteisiin). Mikäli henkilökohtaista sähköpostiosoitetta ei ollut käytettävissä, opiskelijalle toimitettiin julkinen linkki, jota kautta opiskelija vastasi.
- Kyselyn oppilaitoskohtaiset yhteyshenkilöt tiedottivat ja perehdyttivät luokanvalvojat, ryhmänohjaajat tai muut nimetyt opiskelijoita kyselyyn vastaamisessa ohjaavat henkilöt. Lisäksi ohjausta ja tukea sai kyselyä koordinoineen Luovin suunnittelijalta.
- Kyselyyn liitettävät taustatiedot automatisoitiin opiskelijahallinto-ohjelmasta. Näitä olivat opiskelijan tunnistetieto (salattu henkilötunnus), ammatillisen erityisopetuksen peruste ja opiskelijaluokitus.

- Kyselyyn vastaamiseen ohjeistettiin varaamaan yhteinen oppitunti, esimerkiksi luokanvalvojan tai ryhmänohjaajan tunti. Näin opiskelijoilla oli mahdollisuus saada ohjausta kyselyyn vastaamisessa. Kyselyn saateviestissä oli lisäksi ohje opiskelijoille. Opiskelijoita muistutettiin siitä, että he eivät poista saamaansa sähköpostiviestiä, ennen kuin ovat vastanneet kyselyyn ohjeen mukaisella tavalla.
- Kyselyyn vastaamiseen pyydettiin varaamaan riittävästi aikaa ja tarpeen mukaan ohjaamaan opiskelijaa yksilöllisesti vastaamistilanteessa, jotta kysymykset ja väittämät ymmärretään oikein.
- Lisäksi pyydettiin kertomaan, että kysely on vapaaehtoinen ja opiskelijalla on oikeus kieltäytyä vastaamasta.

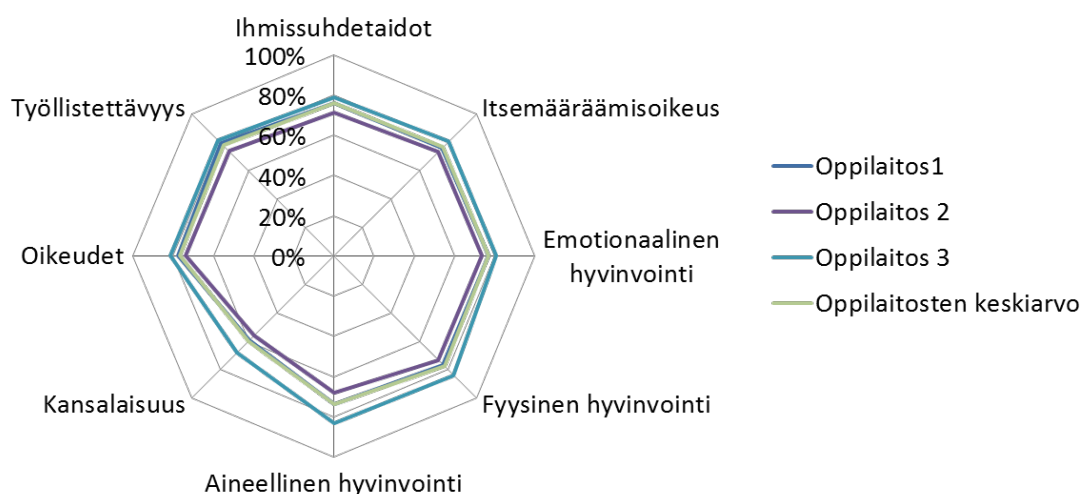
4.5 QOLIS-elämänlaatumittarin tulosten tulkinta ja esimerkki tuloksista

QOLIS-elämänlaatukyselyn tuloksia tulee arvioida suhteessa koulutukseen, jonka opiskelija suoritti (esimerkiksi tutkintotavoitteinen koulutus tai valmentava I -koulutus) sekä ko. koulutukselle ja sen eri toiminnoille (esimerkiksi HOPSin tai HOJKSin laatiminen tai työpaikalla tapahtuva oppiminen) asetettuihin tavoitteisiin. Näin voidaan arvioida, ovatko saavutetut elämänlaadun muuttumisen tulokset, esimerkiksi koettu elämänlaadun parantuminen, koulutuksen vaikutuksia vai ”sattuman kauppaa”.

Kyseessä on ns. logical modelling -kuvaus, jossa tietyn palvelun tuottajan palvelu tai palvelukokonaisuus on kuvattu niin, että kuvaus sisältää palveluun kuuluvat toiminnot, palvelun tuottamiseen käytettävät resurssit sekä palvelun välittömät ja välilliset tulokset ja hyödyt asiakkaalle. Vastaavanlainen kuvaus voi esimerkiksi olla toiminnan kuvaaminen prosesseina, sisältäen resurssit, joilla prosesseihin liittyvät tehtävät tuotetaan ja lisäksi prosesseille asetetut tavoitteet.

Alla on esimerkki on QOLIS elämänlaatukyselyn tuloksista QOLIS-elämänlaatumittarin osamittareittain tarkasteluna sekä vertailuna kolmen ammatillisen oppilaitoksen kesken.

Kuva 1: QOLIS-elämänlaatukyselyn tulokset QOLIS-elämänlaatumittarin osamittareittain

5 Opiskelijoiden sijoittuminen koulutuksen päätyttyä

Erytystä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tilanteesta ja sijoittumisesta opintojen päätyttyä on saatavilla vain vähän yhteismitallista tietoa. Eryteisesti tieto opiskelijoiden sijoittumisesta muuhun kuin palkkatyöhön on vähäistä. Tilastokeskuksen sijoittumispalvelun kautta saadaan tieto palkkatyössä olevista viiveellä, mutta ei tietoa muulla tavoin työelämässä mukana olevista. Sijoittumispalvelun kautta ei myöskään saada tietoa siitä, miten ammatillisten oppilaitosten erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat sijoittuvat työelämään. Lisäksi puuttuu tutkittua tietoa siitä, miten eri ammatillisen erityisopetuksen perusteella opiskelleet opiskelijat sijoittuvat.

Erytystä tukea tarvitsevien opiskelijoiden jatko-opintopolut ja reitit työelämään ovat moninaiset (ks. sijoittuminen mittarin osamittarit). Seuraamalla opiskelijoiden sijoittumista voidaan arvioida sekä opiskelulle asetettujen henkilökohtaisten tavoitteiden saavuttamista että laajemmin ammatillisen erityisopetuksen vaikuttavuutta myös koulutusorganisaatioiden näkökulmasta.

Suurin osa erityistä tukea tarvitsevista opiskelijoista opiskelee ammatillisissa oppilaitoksissa. Tästä syystä on tärkeää, että myös näissä oppilaitoksissa otetaan käyttöön erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden työllistymisen seuranta.

5.1 Sijoittuminen koulutuksen päätyttyä -mittari ja kysely

Tieto opiskelijoiden sijoittumisesta koulutuksen päätyttyä kerätään puhelinhaastatteluna ja tiedot kirjataan sähköiseen kyselyyn. Tieto kerätään puhelimitse, jotta saadaan mahdollisimman oikea tieto kunkin opiskelijan tilanteesta ja etenkin sijoittumisesta työelämään työllistymisen eri vaihtoehdot huomioiden.

Taulukossa 3 on kuvattu sijoittumisen mittari ja sen osamittarit.

Taulukko 3: Sijoittuminen koulutuksen päätyttyä -mittari ja sen osamittarit:

Mittari	Osamittarit (taso 1)	Osamittarit (taso 2)	Mittausväline
Opiskelijoiden sijoittuminen koulutuksen päätyttyä	Työllistyminen	Palkkatyöhön - oman alan palkkatyö - oman alan palkkatyö palkkatuella - muu palkkatyö - muu palkkatyö palkkatuella Yrittäjyys Muu työllistyminen - työkokeilu - työhönvalmennus - avotyö - työtoiminta - kuntouttava työtoiminta	Haastattelu/ kysely 15.10. mennessä
	Jatko-opinnot	- toisen asteen ammatillinen koulutus, mikä - lukio, mikä? - ammattikorkeakoulu, mikä? - yliopisto- tai korkeakoulu, mikä? - muu, mikä	
	Muut vaihtoehdot	- varusmies- tai siviilipalvelus - äitiys-, isyys- tai vanhempainloma - työtön työnhakija - eläke, ei töissä - muu jatkosijoittuminen, mikä	

Lisäkysymyksiä kerätään seuraavat tiedot:

Lisäkysymys	Vastausvaihtoehdot
Asumismuoto opintojen alussa Asumismuoto opintojen päättyessä	Asuminen omassa asunnossa Vanhempien luona asuminen Tuettu asuminen, mikä Muu, mikä
Ensisijainen toimeentulomuoto koulutuksen päättyessä	Palkka työstä Eläke Eläke ja kannustinraha Kuntoutustuki (määräaikainen eläke) Kuntoutusraha, Toimeentulotuki Työmarkkinatuki Työttömyyspäiväraha/ansiosidonnainen tuki Opintotuki Muu, mikä (esim. vanhempien tuki)
Mitä kautta työpaikka löytyi tai saatiin	Työssäoppimispaikan kautta Oman oppilaitokseni henkilökunnan avulla (esimerkiksi opettaja, työhönvalmentaja tai työllistymisneuvoja) TE-toimiston tai työvoimanpalvelukeskuksen kautta Sukulaisen tai tuttavien kautta Ottamalla suoraan yhteyttä työnantajaan Vastaamalla työpaikkailmoitukseen Hakemalla itse tietoa Muu, mikä
Mitä kautta jatko-opintopaikka löytyi	Oman oppilaitokseni henkilökunnan avulla (esimerkiksi opettaja, opinto-ohjaaja tai opintoneuvoja) Koulutuskokeilun kautta Sukulaisen tai tuttavien avulla Muu, mikä

5.2 Sijoittumiskyselyn tekeminen ja mittarin tuottaminen

Sijoittumiskyselyn tekeminen ja mittarin tuottaminen prosessina on kuvattu taulukossa 5. Kuvaus on tehty sijoittumiskyselyn mukaisena prosessina siten kuin se on toteutettu AMEO-verkostossa syys-lokakuussa 2013.

Taulukko 5: Sijoittuminen koulutuksen päätyttyä -kyselyn tekeminen ja mittarin tuottaminen prosessina

Vaihe	Vaiheen tehtävät	Vastuutaho ja/tai -henkilö	Aikataulu
Kyselyn ja haastatteluiden suunnittelu	<ol style="list-style-type: none"> 1) Kyselyn kysymysten katselmointi ja kyselyn päivittäminen sähköiseen kyselyyn 2) Kyselystä tiedottaminen oppilaitosten <ol style="list-style-type: none"> 2a) yhteyshenkilöille 2b) johdolle, henkilöstöille ja opiskelijoille 3) Oppilaitosten yhteyshenkilöiden perehdyttäminen kyselyyn 4) Haastattelujen tekijöiden / kyselyn täyttävien henkilöiden perehdyttäminen 	1, 2a ja 3) Luovin laatupäällikkö ja suunnittelija AMEO laatutyöryhmä 2b ja 4) Oppilaitoksen yhteyshenkilö (1/oppilaitos)	1-2) kesä-elokuu 3-4) elokuun loppu ja syyskuun alku
Kyselyn ja haastatteluiden toteuttaminen	<ol style="list-style-type: none"> 1) Kyselyn luonti sähköisenä kyselynä 2) Kyselyn linkin lähettäminen haastatteliijoille /kyselyn täyttävälle 3) Haastatteluiden tekeminen ja kyselyyn vastaaminen samalla 4) Kyselyyn vastaamisen seuranta 	1 ja 4) Luovin suunnittelija Oppilaitoksen yhteyshenkilö 2) Oppilaitoksen yhteyshenkilö 3) Oppilaitoksen nimetyt henkilöt (esim. luokanvalvojat, ohjaajat ja työhönvalmentajat)	1-2) syyskuun alku 3-4) Syys-lokakuu (aika, jonka kysely on avoinna)
Kyselyn tulosten analysointi ja raportointi	<ol style="list-style-type: none"> 1) Kyselyn datan siirtäminen AMEO-portaaliin : saadaan sijoittuminen mittari ja osamittarit 2) Vertailutietojen tuottaminen – määrämuotoiset raportit 3) Oppilaitosten tietojen tuottaminen 	1) Luovin suunnittelija Oppilaitoksen yhteyshenkilö 2) Luovin laatupäällikkö ja suunnittelija 3) Oppilaitoksen yhteyshenkilö	1-3) Lokakuu
Kyselyn tuloksista tiedottaminen ja tulosten käsittely	<ol style="list-style-type: none"> 1) Tiedottaminen AMEO johtoryhmälle 2) Tiedottaminen ja käsittely oppilaitoksissa 	1) AMEO laatutyöryhmän pj 2) Oppilaitoksen yhteyshenkilö	1) Marraskuu 2) Marras-joulukuu

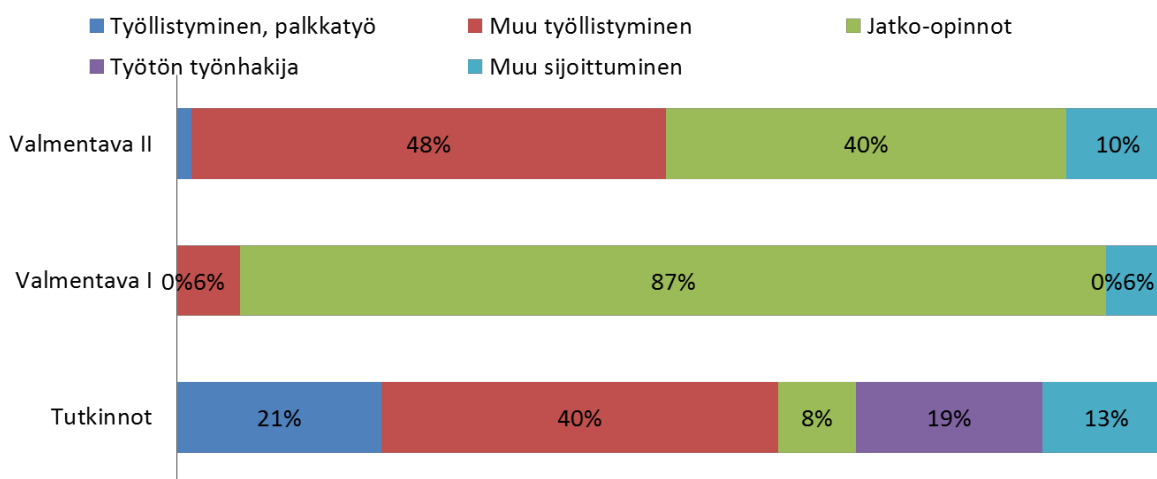
5.3 Sijoittuminen koulutuksen päätyttyä -mittarin tulosten tarkastelu ja esimerkki tuloksista

Sijoittumiskyselyn tulokset tulee esittää koulutuksittain eroteltuna: erikseen valmentava I, valmentava II ja tutkintokoulutuksen tulokset. Näin tuloksia voidaan arvioida suhteessa eri koulutuksille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen, esimerkiksi valmentava I -koulutuksessa tavoitteena on tutkintokoulutus ja tutkintokoulutuksessa työllistyminen avoimille työmarkkinoille.

Alla on kaksi esimerkkiä ”sijoittuminen koulutuksen päätyttyä” –kyselystä (kuva 2 ja taulukko 6).

Kuva 2: Opiskelijoiden sijoittuminen koulutuksen päätyttyä esimerkkioppilaitoksessa (kysely tehtiin syksyllä 2013)

Taulukko 6: Vertailu opiskelijoiden sijoittumisesta koulutuksen päätyttyä viiden esimerkkioppilaitoksen kesken (kysely tehtiin syksyllä 2013)

	Työllistymisen, palkkatyö	Muu työllistyminen	Opiskelu	Työtön työnhakija	Muu sijoittuminen
Oppilaitos A	31 %	22 %	4 %	23 %	20 %
Oppilaitos B	46 %	18 %	6 %	24 %	7 %
Oppilaitos C	26 %	42 %	7 %	13 %	13 %
Oppilaitos D	21 %	38 %	8 %	19 %	15 %
Oppilaitos E	24 %	49 %	2 %	9 %	16 %
Oppilaitosten keskiarvo	30 %	34 %	5 %	17 %	14 %

6 AMEO-mittariportaali

AMEO-mittariportaali mahdollistaa koulutuksen järjestäjien vaikuttavuustiedon keruun portaaliin ja tiedon tuottamisen portaalista. Omien tietojen lisäksi portaalista saa muiden koulutuksen järjestäjien tietoja, joita koulutuksen järjestäjät voivat hyödyntää erilaisten vertailutietojen tuottamisessa ja oman toiminnan kehittämisessä. Vertailutiedot mahdollistavat monipuolisen benchmarking-toiminnan ja tiedon hyödyntämisen ammatillisen erityisopetuksen laaja-alaisessa kehittämisessä.

Tiedot kerätään AMEO-mittariportaaliin vuosittain ja niitä voi tarkastella saman tien, joten se muodostaa esimerkiksi Tilastokeskusta ja Opetushallitusta nopeamman vertailutiedon lähteen.

AMEO-mittariportaali on osa AMKE-mittariportaalia. AMKE-mittariportaalia uudistetaan jatkuvasti vastaamaan ammatillisen koulutuksen järjestäjien toimintaa ja tarpeita. Kehittämistyö sisältää mm. tulos- ja vaikuttavuusmittareiden ja niiden laskentatapojen jatkuvan katselmoinnin ja päivittämisen. Kehittämistyössä huomioidaan ammatillisen koulutuksen tuloksellisuusrahoituksen kehittyminen ja muu kansallinen ammatillisen koulutuksen tulos- ja vaikuttavuusmittareiden kehittäminen ja käyttöönotto.

Portaalin liittyminen sekä tietojen käyttöön liittyvät käyttöehdot on kuvattu luvussa 8.

7 Ammatillisen erityisopetuksen vaikuttavuutta kuvaavien mittareiden käyttö

Tässä käsikirjassa kuvatuilla mittareilla kerätään tietoa ammatillisen erityisopetuksen vaikuttavuudesta perustutkintokoulutuksista sekä valmentava I ja valmentava II -koulutuksista. Tietoja verrataan oman oppilaitoksen sisällä esimerkiksi opetuspisteittäin tai -ryhmittäin ja tutkinnoittain. Oppilaitosten keskeinen vertailu tehdään oppilaitostasoisesti, mutta tavoitteena on laajentaa käyttöä myös tutkintojen väliseen vertailuun, mikäli ryhmässä on riittävästi vastaajia (enemmän kuin 5 vastaajaa).

AMEO-mittariston hyöty on, että tieto tuotetaan samalla lailla kaikissa oppilaitoksissa. Kullekin mittarille on määritetty tiedonkeruutapa ja mittarin laskentatapa (ks. Liite 1: AMEO-mittarit). Tieto on vertailukelpoista ja sitä voidaan hyödyntää myös erilaisissa arvioinneissa ja laatupalkintokilpailuihin osallistumisissa.

Ammatillisen erityisopetuksen vaikuttavuutta kuvaavien mittareiden käyttömahdollisuuksia ovat

- ammatillisen erityisopetuksen vaikuttavuuden laaja-alainen arvioiminen ja tulosten hyödyntäminen suunnittelussa ja päätöksenteossa
- ammatillisen erityisopetuksen vahvuuksien ja kehittämiskohteiden tunnistaminen sekä kehittämistarpeiden priorisointi
- koulutuksen järjestäjän suorituskyvyn todentaminen eri tasoilla ja tarkastelunäkökulmista opiskelijoiden näkemyksenä. Tuloksia voidaan käyttää todentamaan esimerkiksi koulutuksen järjestäjän asiakas-, yhteiskunnallisia ja muita keskeisiä toiminnan tuloksia.
- ammatillisen erityisopetuksen eri koulutuksiin sisältyvien toimintojen ja tavoitteiden asettamisen ja tavoitteiden saavuttamisen arvioiminen. Tuloksia voidaan hyödyntää eri toimintojen välittömien ja pidemmän ajanjakson vaikutusten arvioinnissa.
- toiminnan ja tulosten vertaaminen oppilaitoksen opetuspisteiden, koulutusalojen ja tutkintojen kesken sekä eri oppilaitosten kesken kansallisesti ja alueellisesti
- vertaisoppiminen ja yhdessä kehittäminen
- vaikuttaminen suunnitteluun, päätöksentekoon ja tavoitteiden asettamiseen, esimerkiksi ammattilaiselle erityisopetukselle asetetut tavoitteet.

QOLIS-elämänlaatuksely ja -mittari mahdollistavat tietojen hyödyntämisen myös nivelvaiheiden vaikuttavuuden arvioinnissa, esimerkiksi siirryttäessä valmentavasta koulutuksesta tutkintokoulutukseen, työpajalta ammatilliseen koulutukseen tai päinvastoin.

8 AMEO-portaalin liittyminen ja portaalista saatavien tietojen käytösäännöt

AMEO-portaaliin liittyminen edellyttää liittymistä AMKE:n jäseneksi ja tämän jälkeen liittymistä AMKE-mittariportaaliin ja tätä kautta AMEO-mittariportaalin jäseneksi. AMEO-mittariportaali näkyy vain siihen jäseneksi liittyville.

Koulutuksen järjestäjätason tiedot ovat julkisia AMEO-mittariportaalin kuuluvien jäsenten kesken. Tätä tarkemmat tiedot ovat vain koulutuksen järjestäjän käytössä olevia tietoja. Portaalin tietojen levittäminen kolmansille osapuolille ei ole sallittu. Jäsenet voivat vertailla tietoja niin, että vertailussa näkyy vertailun tuottavan koulutuksen järjestäjän nimi, mutta muut koulutuksen järjestäjät tuodaan esiin nimettöminä, esimerkiksi oppilaitos 2, oppilaitos 3 jne.

AMEO-mittariportaalissa olevia toisen koulutuksen järjestäjän tietoja voi julkaista portaalissa olevan erillisen jäsenkohtaisen valtuutuksen perusteella. Tietoja saa julkaista vain omien vastaavien tietojen yhteydessä. AMEO-mittariportaalin tietoja saa käyttää ja julkaista oman henkilöstön ja luottamushenkilöiden käyttöön tarkoitetuissa raporteissa, tuloskorteissa, laatu-/toimintajärjestelmissä tai vastaavissa järjestelmissä.

Lisätietoja: Marjut Huttunen
e-mail: marjut.huttunen(at)luovi.fi
puh. 040 319 3115

9 Liitteet

9.1 Liite 1: AMEO-mittarit (versio 19.9.2013)

9.2 Liite 2: QOLIS-elämänlaatukyselyn kysymykset osamittareittain (versio 05/2013)

Mittari	Mittausväline	Mittariseloste	Esitystapa	Tietojen keruu ja raportointi ajankohdat	Vastuhenkilö Koordinoija
Opiskelijoiden elämänlaadun muuttuminen *QOLIS-elämänlaatumittari ja osamittarit (QOLIS:Quality of Life Impact of Services) **Henkilökohtainen kehittyminen *Osallisuus yhteiskuntaan **Hyvinvointi	Päätökysely	QOLIS-elämänlaatumittarin kysymyksistä tuotetaan QOLIS-elämänlaatumittari ja osamittarit QOLIS metodologian (EPR:n Outcome Measurement ja AMEO-verkoston laatutyöryhmän) määrittämällä tavalla	Taulukko Profiili Pystyylväs Data on AMEO-portaalissa, josta saa sekä oppilaitos- että vertailutiedot	Päätökysely: Koulutuksen päättyessä (pääsääntöisesti touko-kesäkuussa). Tietojen siirto AMEO-portaaliin kesä-elokuussa. Tiedot käytettävissä elosyyskuussa.	
Opintojen kesto	Opiskelijahallinto-ohjelma	Tietynä lukuvuonna (esim. lukuvuonna 2012-2013) opintonsa päättäneiden koulutuksen kesto. Tietoina kerätään lukumäärä ja %-osuus koulutuksen päättäneistä (opiskelija saa tutkintotodistuksen tai todistuksen koulutuksesta) alla olevalla luokituksella : *Valmentava I: 1) 1 vuosi tai alle 1 vuosi 2) yli 1 vuosi *Valmentava II: 1) 2 vuotta tai alle 2 vuotta 2) yli 2 vuotta. *Perustutkintokoulutus, eroteltuna tutkinnon suorittaneet ja tutkinnon osien suorittajat: 1) enintään 3 vuotta 2) yli 3 ja enintään 4 vuotta 3) yli 4 vuotta	Taulukko	Koulutuksen päätyttyä. Tiedon keruu kesä-elokuussa. Tietojen siirto AMEO-portaaliin elosyyskuussa. Tiedot käytettävissä syyskuun lopussa.	
Opintojen läpäisy perustutkintokoulutuksessa	Opiskelijahallinto-ohjelma	Tietynä lukuvuonna aloittaneiden (esimerkiksi lukuvuonna 2009-2010 aloittaneet) koulutuksen läpäisy. Lukumäärä ja %-osuus opiskelijoista, joilla on tavoitteena tutkintotodistus.	Taulukko	Tiedon keruu kesä-elokuussa. Tietojen siirto AMEO-portaaliin elokuussa. Tiedot käytettävissä syyskuussa.	
Oppilaitoksesta eroaminen (opiskelija on eronnut tai luopunut opiskelupaikasta tai katsottu eronneeksi)	Opiskelijahallinto-ohjelma	Tietynä lukuvuonna (esimerkiksi lukuvuonna 2012-2013) oppilaitoksesta eronneiden määrä ja %-osuus kokonaisopiskelijamäärästä. Kokonaisopiskelijamäärä on aritmeettinen keskiarvo 20.9. ja 20.1. opiskelijamääristä ja siihen lasketaan sekä läsnäolevat että poissaolevat opiskelijat (opiskelijat, joilla on opinto-oikeus), pl. vankilaopetuksessa olevat opiskelijat. Eronneiden lukumäärään ei lasketa aloittaneista opiskelijoista (uudet opiskelijat) ennen 20.9. eronneita tai opintonsa peruuttaneita eikä vankilaopetuksessa olevia opiskelijoita.	Taulukko	Lukuvuosi Tiedon keruu elokuussa	
Sijoittuminen koulutuksen päätyttyä *työllistyminen *jatko-opinnot *muut vaihtoehdot	Kysely puhelinhaastatteluna Tietojen kirjaaminen sähköiseen kyselyyn haastattelun aikana	Tilanne koulutuksen päätyttyä. Tiedot kerätään tietyn lukuvuoden (esimerkiksi lukuvuoden 2012-2013) aikana koulutuksensa päättäneiden osalta ajanjaksolla 20.9.-15.10.	Käytössä AMEO-mittariportaalista saatavat vaakapylväskuviot. Luovi tuottaa sovitut yhteiseen käyttöön tarkoitetut oppilaitosten väliset vertailutiedot.	Tiedon keruu syyskuun lopussa ja lokakuun alussa. Tietojen siirto AMEO-mittariportaaliin lokamarraskuussa Tulokset (oppilaitoskohtaiset ja vertailutiedot)käytössä lokamarraskuussa.	

Liite 2: QOLIS-elämänlaatumittauksen kysymykset osamittareittain 05/2013

Ihmissuhdetaidot	1. Säännöllisten ihmissuhteideni määrä on lisääntynyt
	2. Suhteet läheisten kanssa ovat parantuneet
	3. Vuorovaikutus muiden kanssa on parantunut
	4. Olen tyytyväisempi perhesuhteissani
	5. Kykyäni ratkaista ristiriitatilanteita keskustellen on parantunut
Itsemääräämisoikeus	6. Keksin paremmin, mitä voin harrastaa tai tehdä asuinpaikkakunnallani
	7. Päätöksien tekeminen on helpompaa
	8. Olen itsenäisempi
	9. Tavoitteiden asettaminen on helpompaa
	10. Pystyn pitämään puoleni paremmin
	11. Minun on helpompaa ilmaista itseäni ja sanallistaa ajatuksiani
	12. Pystyn paremmin ymmärtämään tekojeni seurauksia
	13. Elämässäni on avautunut uusia mahdollisuuksia
	14. Pystyn paremmin keskittymään opiskeluun ja uusien asioiden oppimiseen
	15. Tunnen aiempaa vahvemmin, että pystyn voittamaan esteitä ja vaikeuksia
	16. Pystyn aikaisempaa paremmin ratkaisemaan ongelmia
	Emotionaalinen hyvinvointi
18. Tunnen, että tunteeni eivät heittele yhtä paljon kuin ennen	
19. Selviydyn paremmin tilanteissa, jotka ovat minulle vaikeita	
20. Käsitykseni itsestäni on parantunut	
21. Pystyn paremmin ymmärtämään, minkälaiset asiat ovat minulle vaikeita	
22. Tiedän paremmin, mihin pystyn	
23. Tunnen itseni vähemmän yksinäiseksi kuin ennen	
Fyysinen hyvinvointi	24. Pystyn huolehtimaan terveydestäni paremmin
	25. Ruokailutottumukseni ovat terveellisemmät
	26. Pystyn käyttämään vapaa-aikani paremmin
	27. Liikun enemmän ympäristössäni
	28. Pärjään itsenäisemmin päivittäisissä tehtävissäni
	29. Pystyn huolehtimaan itsestäni aikaisempaa paremmin
	30. Pystyn huolehtimaan kodistani aikaisempaa paremmin
Aineellinen hyvinvointi	31. Saan rahani riittämään paremmin kuin ennen
	32. Olen varmempi siitä, että tulen taloudellisesti toimeen tulevaisuudessa
Kansalaisuus	33. Osallistumiseni järjestö- ja/tai vapaaehtoistoimintaan on lisääntynyt
	34. Auttanut tunnistamaan tarvitsemani ohjaus- ja tukipalvelut tavoitteiden saavuttamiseen
	35. Tiedän enemmän ajankohtaisista asioista (kuten kulttuuri, politiikka tai urheilu)
	36. Osallistun useammin kulttuuri- ja vapaa-ajantoimintaan
	37. Tunnen itseni hyödyllisemmäksi

Oikeudet	38. Tunnen, että olen samanarvoinen kuin muut
	39. Tiedän paremmin, mitä rahallista tukea minun on mahdollista saada
	40. Tiedän paremmin oikeuteni yhteiskunnassa (kuten ihmisoikeudet ja äänestäminen vaaleissa)
	41. Tiedän paremmin velvollisuuteni Suomen kansalaisena (kuten verojen maksaminen)
Työllistettävyys	42. Opiskelu on parantanut mahdollisuuksiani saada töitä
	43. Osaan paremmin hakea töitä
	44. Työkykyni on parantunut
	45. Ymmärrän paremmin millaista työssäkäynti on
	46. Luotan enemmän siihen, että saan tulevaisuudessa työpaikan
	47. Luotan enemmän siihen, että saatuani työpaikan pystyn pitämään sen
	48. Tiedän paremmin, minkälaisia töitä minun on mahdollista saada
	49. Luotan enemmän siihen, että löydän itselleni sopivan työn
	50. Osaan aiempaa paremmin työskennellä ryhmän jäsenenä
	51. Tunnistan paremmin vahvuuteni ja tuen tarpeeni työnhaussa
	52. Selviydyn paremmin haasteista, jotka liittyvät työn saantiin
	53. Olen innostuneempi hakemaan töitä
54. Olen vastuuntuntoisempi	
55. Selviydyn paremmin muuttuvissa tilanteissa	

Kysy lisää: Marjut Huttunen
e-mail: marjut.huttunen(at)luovi.fi
puh. 040 319 3115